

PROJEKT BY MĚL INSPIROVAT, NE DIKTOVAT

V Chrastavě razí cestu svobodné volby

Dnes a denně se školy zapojují do nejrůznějších projektů. Některé jim slibují modernizaci školního vybavení, jiné nové informace pro zkvalitnění výuky. Kolik z toho ale škole po letech zůstane?

Pochyby se chtě nechtě řadí právě k projektům, které školí pedagogy. Počítače, projekory, vybavená tělocvična – tady je jasné, že škole všechno zůstane. Ale uchová také náboj, který si učitelé přinesou z kurzu plného inspirace? Přitom právě v těchto projektech je nejcennější vklad, který škola může získat. Jeden z nich se pro učitele otevřel v roce 2008 v Libereckém kraji. Jmenoval se Školy v pohybu a byl určen pro vedení základních škol. Těch, které vnímaly, že se potřebují a hlavně chtějí v něčem proměnit. Pomohl jim ujasnit si, jaký impulz by byl právě pro jejich školu nejvhodnější, a nabídl jim speciálně zaměřené semináře pro celou sborovnu, kouče, mentory. Také stáže ve školách, které v praxi ukážou, co je možné, a za jakých podmínek, realizovat. Po dvou letech setkávání kurz pro zástupce prvních osmi škol skončil. Opravdu jim pomohl k restartu? Za jednu jsme se vypravili.

Jedna z osmi

Základní škola je v Chrastavě jediná. Má 540 žáků, 33 učitelů; ovšem někteří mají jen částečný úvazek. V 90. letech vznikla postupným slučováním všech místních škol. Díky tomu dnes sídlí ve třech budovách vzdálených od sebe pět až deset minut chůze. V běžných třídách škola integruje děti se zdravotním postižením, ve speciálních třídách se učí převážně děti s lehkým mentálním postižením. Sotva překročíte práh, nemůžete přehlédnout heslo, které si dala do vítku – Škola směrů, cest a možností. Pod ním tabulka oznamující, že zdejší kolektiv byl zapojen do projektu Školy v pohybu a úspěšně jej absolvoval. Ale proč se do něj vůbec zapojil?

„Změna je život,“ odpoví lakonicky Aleš Trpišovský, který stojí v čele chrastavské školy od roku 2004. To už měla sloučení za sebou. „Měli jsme pocit, že stojíme na místě. Slibovali jsme si od toho, že se posuneme někam dál. Čekali jsme na impulz.“

O dvou oblastech, které by chtěli proměnit, měli jasno: vstup nových metod do vyučovacího procesu a zlepšení klimatu školy. V té době se stále ještě nedařilo plně pro-

pojit někdejší tři školní kolektivy. A málo platné, atmosféru školy tvoří vztahy mezi lidmi. Mezi dětmi a dospělými, mezi učiteli navzájem, mezi školou a rodinou. O tom, že výuka potřebuje neustálou inovaci vedení nepochybovalo, ale co učitelé?

„Záleží na každém člověku, někdo okamžitě naskočí, jinému to trvá déle. Nejsem pro příliš razantní kroky, vždycky je lepší, když učitelé vezmou proměnu za svou. Proto u nás razíme cestu svobodné volby. Nenařizujeme, necháváme učitele, aby si vybrali, co je jim bližší. Propojit jejich schopnosti a skloubit je ve smysluplný celek je už naše práce.“

Dopad do života školy

Po tolika letech se už obtížně hledá, co vlastně projekt škole dal. Jako by v čase všechno vyplynulo zcela samozřejmě. „Bezvadné bylo, že projekt na nikoho netlačil, všechno bylo přirozeně sestavené. Od teoretického zázemí při seminářích až po vnesení konkrétních věcí na míru pro každou zúčastněnou školu. I tady jsme ale postupovali nenápadnými kroky,“ vzpomíná zástupkyně ředitele pro výchovu a vzdělávání Irena Lejsková. „Začínali jsme několikadenním setkáním celého pedagogického sboru, na kterém jsme pod vedením zkušného lektora hledali, co nás nejvíc pálí. Co bychom potřebovali ve škole změnit. Podle toho jsme pak

vybírali témata seminářů pro vzdělávání celé sborovny.“

Už samotný fakt, že se učitelé takhle sešli, začal klima školy měnit. Najednou společně diskutovali a museli se na mnohém dohodnout. Vztahy mezi lidmi se postupně zlepšovaly. „Hodně jsme se stmelili,“ říkají dnes oba členové vedení. Paradoxně k tomu přispělo i to, že škola sídlí ve třech budovách. Někteří učitelé totiž učí na více místech, vzájemná komunikace se tak rozvíjí zcela přirozenou cestou.

„Každý z nich má někde svůj kmenový stůl, ale stejně tak místo v dalších budovách,“ vysvětluje A. Trpišovský. „Taky jsme po vzoru projektu zavedli výjezdní zasedání, většinou na dva dny. Přes den absolvujeme seminář, večer posedíme. Lépe se poznáme. Stejně se řeč po chvíli stočí na školní radosti a starosti.“

Nahlédnutí pod pokličku

Lidé se mu brání a učitelé dvojnásob. Přejí si být autoritou a najednou jim někdo naruší jejich kruhy a rozkomíhá jim půdu pod nohama.

„Na to musejí být učitelé připravení,“ říká A. Trpišovský. „Semináře pro sborovnu jsme objednávali po domluvě s učiteli. Například Kritické myšlení, projektové vyučování a podobně. Zvali jsme k nám lektory, které jsme poznali díky Školám v pohybu. Třeba Hanu Kasikovou z katedry pedagogiky Filozofické fakulty UK v Praze na téma kooperativního vyučování. Je to úžasný člověk, učitelé se vůči ní nebývale otevřeli, nebáli se vpustit takovou kapacitu do své vyučovací hodiny. Ocenili, že



Hana Kasíková pak s jednotlivými učiteli danou hodinu rozebrala a poskytla jim zpětnou vazbu."

„Podobně u nás byly mentorky ze ZŠ Malíka v Chrudimi,“ navázala I. Lejsková „Návštěvě v hodinách předcházela přednáška s diskuzí. Opět rozbor hodiny, debata s učiteli. Tohle potřebujeme – propojení teorie s praxí.“

Někteří učitelé to vítají od samého začátku, chtějí zkusit něco nového. Jiné to přiměje aspoň se nad svým přístupem zamyslet. Časem možná i oni zkusí dělat něco jinak.

„Těší mne, že učitelé pochopili, jak užitečné je poznat jinou školu, než je ta jejich. Zkušenosti ze stáží v nich zůstaly, sami vyhledávají, co by rádi poznali. Před časem u nás vedl seminář na téma Klíma školy a Práce s třídním kolektivem Richard Braun, psycholog z pražské ZŠ Libčická, a nabídl se, že k němu můžeme kdykoli přijít. Tři kolegové už se s ním na návštěvě domluvili. Pokud to organizace školy dovolí, podobným stážím se nebráníme.“

Zaklínadlo integrace

Ve speciálních třídách vyučují kvalifikovaní speciální pedagogové. Ostatním učitelům, v jejichž třídách jsou integrované děti se zdravotním postižením, od září pomáhá díky rozvojovému programu na rozšiřování poradenských služeb speciální pedagog. „Ale nejučinější podporu teprve hledáme,“ přiznává ředitel. „Podle mne by měl být skoro v každé škole nejen výchovný poradce a preventista, ale také speciální pedagog a psycholog.“

Zatím si to však školy nemohou z finančních důvodů dovolit, pokud se jim nepodaří vstoupit do některého z takto laděných projektů. Peníze většinou nestačí ani na vytvoření dostatečných podmínek pro tolik požadovanou a zdůrazňovanou integraci.

„Jsme velká škola, ale nemůžeme si například dovolit průměrnou naplněnost tříd na 20 – 21 žáků, musíme ji směřovat k 25 a to je na průměr hodně. Znamená to, že máme-li mít v některých třídách, například tam, kde se sešly děti s problémy, okolo 20 žáků, v jiných jich musí být 30. Počty žáků vždy pečlivě zvažujeme s ohledem na klima kolektivu a studijní výsledky.“



„Vzděláváme široké spektrum žáků – od autistů až po nadané. Není to vždycky snadné, zejména v našich podmínkách. Tím, že se někteří učí ve speciálních třídách, nikomu neubližujeme, jak často zaznívá z médií,“ přidává se I. Lejsková. „Naopak. Rozvolněné učivo jim umožní zažít úspěch, základní školou projdou bez větších stresů. O přestávce, v jídelně, na společných akcích školy se setkávají s ostatními dětmi.“

Aby bylo možné integraci doladit podle představ učitelů, potřebovali by nemalou investici do rekonstrukce budovy ve Školní ulici. Plány už jsou připravené, podporu zřizovatele má škola nadstandardní. Bohužel, na zamýšlenou přestavbu nestačí.

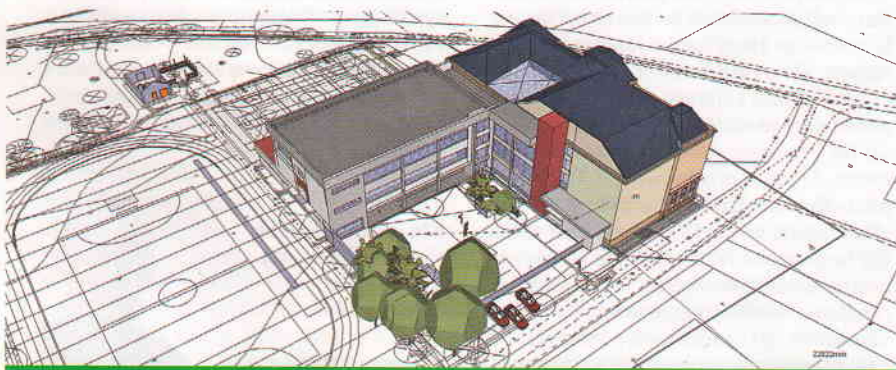
„Hlavní budovu z konce 19. století na náměstí 1. máje město rekonstruovalo a částečně i přistavělo před několika lety. Budova v Revoluční ulici patřila soudu, místnosti jsou v ní příliš malé. Kdyby se podařilo realizovat záměr na přestavbu budovy ve Školní ulici, dostala by inkluze nový, smysluplnější rozměr,“ vysvětluje A. Trpišovský. V jeho představách jsou prostory v přestavěné budově uzpůsobeny tak, aby děti ze speciálních tříd mohly být na některé vyučovací předměty spojeny s žáky běžných tříd – například na výtvarnou nebo hudební výchovu. Ví, že to je hudba budoucnosti, a jen doufá, že by nemusela být tak vzdálená.

Co je a co není vidět

Otázkou, na co jste ve své škole pyšní, jsem ředitel i jeho zástupkyni trochu zaskočila. „Na kolegy, a vůbec to není fráze,“ odpověděl po chvíli A. Trpišovský. „A taky na úspěchy našich žáků ve vědomostních i sportovních soutěžích. Na žádný obor se neprofilujeme, vzděláváme všechny žáky z Chrastavy a okolí, jak nejlépe umíme. Tím víc nás těší, když jsou v některých disciplínách úspěšnější než žáci z profilované školy. Například v basketbalu nebo v Pythagoriádě.“ „Také na to, že v posledních letech od nás odchází na víceleté gymnázium jen minimum žáků,“ připojuje Irena Lejsková. „Znamená to, že děti i rodiče jsou s naší prací spokojeni. Věří, že dětem dáme to, co potřebují.“

Z následné debaty pak vyplynulo, že toho vůbec není málo. Poznávací zájezdy do zahraničí, které dětem umožní procvičit si cizí jazyk. Výuka zpestřená zajímavými přednáškami a exkurzemi. Interaktivní exponáty v novém vědeckém centru IQ Landie v nedalekém Liberci ozvláštní hodiny fyziky nebo biologie. Do liberecké vědecké knihovny jezdí učitelé s dětmi na besedy o knížkách. Také Ekocentrum Střevlív v Oldřichově v Hájích nabízí zajímavé exkurze, workshopy a besedy. Už čtyři roky jezdí I. Lejsková se svými žáky vlakem do Geocentra v Žitavě, které nabízí školám zdarma zajímavý program. Na začátku každého školního roku jezdí 6. třídy na harmonizační pobyt. Cílem třídní je stmelení nových kolektivů, které vznikly příchodem žáků z okolních obcí, spojováním či rozdělováním původních tříd. Důležitým prvkem je i samotné seznámení žáků s novým třídním kolektivem.

Když se podíváte na webové stránky školy, najdete tam aktivity v celé jejich šíři. „Až si někdy říkáme, že toho možná děláme navíc až moc,“ připouští ředitel. Ale nějak mu nevěří, že to myslí vážně. Ať už za to může projekt, nebo ne, základní škola v Chrastavě je opravdu v pohybu.



Takhle by mohla vypadat budova ve Školní ulici.